

งานรำลึก
๖๓ ปี วันสันติภาพไทย
วันเสาร์ที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๑

ณ อาคารเสรีไทยอนุสรณ์ สวนเสรีไทย
ถนนเสรีไทย ซอย ๕๓ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

สารบัญ

- คำสั่งกรุงเทพมหานคร ๓
- สารของผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ๗
- สารของปลัดกรุงเทพมหานคร ๘
- สารของผู้อำนวยการเขตบึงกุ่ม ๙
- ประกาศสันติภาพ ๑๔
ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
- “คำนำ สันติภาพ” ๑๘
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)
- สุนทรพจน์ ของ “รัฐ” ๑๙
ปรีดี พนมยงค์
- พระราชดำรัส ๒๔
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ประมวลภาพการต่อสู้ของขบวนการเสรีไทย ๒๖
- ประกาศสดุดีเสรีไทยและประชาชนทั่วประเทศที่สนับสนุน
และต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของชาติ ๔๑
ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์
- เสรีไทยสายแพร่ นำโดย นายทอง กันทาธรรม ๔๕
ภุชงค์ กันทาธรรม และคณะ
- สตรีกับเสรีไทย : แนวหลังที่สู้เคียงบ่าเคียงไหล่ไปกับแนวหน้า ๖๔
ดร.จรรย์วัฒน์ สันตะบุตร และอาทิตย์ ประสาทกุล
- หมายเหตุบรรณาธิการ ๘๓
วาณี พนมยงค์-สายประดิษฐ์
- กำหนดการ ๘๕

คำนำ สันติภาพ

“จากมหาสงครามสู่สันติภาพ แม้ว่าจะจะเป็นไปด้วยความยากลำบากต้องอาศัยความอดทนและความเสียสละอย่างยิ่งยวด รวมทั้งการพลีชีพ แต่ก็เป็นการยุติลงในทางที่ดี ผลของมันจึงเป็นสิ่งที่ปรารถนา และเราทั้งหลายพึงหวังว่าความเป็นไปแห่งเหตุการณ์ของโลกจะไม่ดำเนินไปในทิศทางตรงกันข้ามคือ อย่าพึงได้มีภาวะที่เรียกว่าจากสันติภาพสู่สงครามอีกเลย ยิ่งกว่านั้นเราควรหวังให้มีสันติภาพที่แผ่ขยายกว้างออกไปจนทั่วสากลพร้อมทั้งสันติที่ประณีตลึกซึ้งขึ้นไปภายในจิตใจ อันเป็นหลักประกันแห่งสันติภาพที่มั่นคงถาวร ด้วยการดำเนินตามธรรมชาติที่เป็นสันติมรรคาของพระบรมศาสดาโดยทั่วกัน”

พระราชวรมุนี*

(ประยุทธ์ ปยุตโต)

๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

* จากบท “คำนำ สันติภาพ” ในหนังสือ “มหาสงครามสู่สันติภาพ” ปัจจุบันท่านดำรงสมณศักดิ์ที่ “พระพรหมคุณาภรณ์”

สุนทรพจน์ของ “รัฐ”*

ภายหลังที่กองกำลังของขบวนการเสรีไทยได้เดินสวนสนาม
สำแดงพลังต่อหน้ามหาชนและสัมพันธมิตรเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน
๒๔๘๘ แล้ว ในตอนเย็นของวันนั้น นายปรีดี พนมยงค์ หรือ “รัฐ”
ในฐานะหัวหน้าใหญ่ของขบวนการเสรีไทยได้เชิญผู้แทนของกองกำลัง
เสรีไทยทุกหน่วยไปร่วมสโมสร ณ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
และการเมือง และในงานสโมสรเย็นวันนั้น นายปรีดีได้กล่าวคำปราศรัย
ต่อหน้าผู้แทนหน่วยต่างๆ ของเสรีไทยทั่วประเทศ มีความโดย
ละเอียดดังนี้

สหายทั้งหลาย

ข้าพเจ้าเชิญท่านมาร่วมสโมสรในวันนี้ ไม่ใช่ในฐานะตำแหน่ง
ราชการของข้าพเจ้าหรือของท่าน ข้าพเจ้าเชิญท่านมาในฐานะสหายที่
ได้ร่วมกันรับใช้ประเทศ ข้าพเจ้าจักต้องขอภัยสหายอื่นอีกมากมายที่
ข้าพเจ้าไม่สามารถเชิญท่านมาในคราวเดียวพร้อมกันได้หมด เนื่อง
ด้วยสถานที่คับแคบเกินกว่าจำนวน ฉะนั้นจึงขอร้องท่านทั้งหลายช่วย
ติดต่อไปยังสหายตามหมวดหมู่ต่างๆ ให้ทราบถึงคำปรารภของข้าพเจ้า
ในวันนี้โดยทั่วกันด้วย

---

* นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในรัชกาลที่ ๘ หรือ “รัฐ”
หัวหน้าขบวนการเสรีไทย

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะแสดงเปิดเผยในนามของ สหายทั้งหลายถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ ซึ่งเราทั้งหลายได้ถือเป็นหลักเป็น คติในการรับใช้ชาติครั้งนี้ว่า เรามุ่งจะทำหน้าที่ในฐานะที่เราเกิดมาเป็น คนไทย ซึ่งจะต้องสนองคุณชาติ เราทั้งหลายไม่ได้มุ่งหวังทางเอาตำแหน่งในราชการมาเป็นรางวัลตอบแทน การกระทำทั้งหลายไม่ใช่ทำ เพื่อประโยชน์ของบุคคลหรือหมู่คณะใด แต่ได้ทำไปเพื่อประโยชน์ของ คนไทยทั้งมวล

การกระทำคราวนี้มีได้ก่อตั้งเป็นคณะหรือพรรคการเมือง แต่ เป็นการร่วมงานกันประกอบกิจ เพื่อให้ประเทศชาติได้กลับคืนสู่สถานะ ก่อนวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ แม้ว่าการดำเนินงานจะได้จัดให้มี องค์การบริหาร คือกองบัญชาการสำนักงานหรือสาขาใดๆ ขึ้น ก็เพื่อ ความจำเป็นที่จะให้งานนี้ ได้มีระเบียบอันนำมาซึ่งวินัยและสมรรถภาพ สมาคมซึ่งมีสมาชิกน้อยกว่าผู้ร่วมงานคราวนี้ต้องมีกรรมการฉันใด ผู้ร่วมงานคราวนี้ซึ่งมีจำนวนมากก็ยิ่งจำต้องมีองค์การบัญชาการฉันนั้น เมื่อองค์การในการรับใช้ชาติจำเป็นต้องมีขึ้นดังกล่าวแล้ว ก็จำเป็นจะต้องมีนามสำหรับในการนี้ หม่อมราชาวงศ์ เสนีย์ ปราโมช ซึ่งทำหน้าที่ เป็นผู้แทนของประชาชนชาวไทยอยู่ในต่างประเทศ ได้รับความรับรอง ตลอดมา ก็มีความจำเป็นที่จะต้องเรียกองค์การและผู้ร่วมงานในต่าง ประเทศว่า “เสรีไทย” เพราะเวลานั้นต่างประเทศเข้าใจว่า ประเทศไทย อยู่ภายใต้ครอบครองของญี่ปุ่น เสรีไทยไม่ใช่ผู้ที่อยู่ภายใต้ครอบ ครอบของญี่ปุ่น ความหมายก็คือไทยที่เป็นเสรีไทยทั้งหลายที่ต้องการ ให้ประเทศของตนเป็นอิสระ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ต่างประเทศรับรองการกระทำของผู้ที่อยู่ในต่างประเทศหาใช่เป็นคณะหรือพรรคการเมืองไม่ ส่วน องค์การต่อต้านภายในประเทศนั้น ในชั้นเดิมไม่มีชื่อเรียกองค์การ

ว่าอย่างไร การชักชวนให้ร่วมงานตั้งแต่วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เป็นต้นมา ก็ชักชวนเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นให้พ้นประเทศ และเรียกองค์การภายในและภายนอกนี้ว่า Free Siamese Movement หรือขบวนการเสรีไทยเป็นนามสมญาที่ควรยอมรับ ข้าพเจ้าก็ได้ถือเอานามนี้ได้ตอบกับต่างประเทศ โดยใช้นามองค์การว่า องค์การขบวนการเสรีไทย ซึ่งเราทั้งหลายก็จะเห็นได้ชัดดีกว่า ไม่ใช่เรื่องคณะพรรคการเมือง

วัตถุประสงค์ของเราที่ทำงานคราวนี้มีจำกัดตั้งกล่าวแล้วและมีเงื่อนไขสุดสิ้น กล่าวคือเมื่อสภาพการเรียบร้อยลงแล้วองค์การเหล่านี้ก็จะเลิก และสิ่งซึ่งจะเหลืออยู่ในความทรงจำของเราทั้งหลาย ก็คือมิตรภาพอันดีในทางส่วนตัวที่เราได้ร่วมรับใช้ชาติด้วยกันมา โดยปราศจากความคิดที่จะเปลี่ยนสภาพองค์การเหล่านี้ให้เป็นคณะหรือพรรคการเมือง และเพราะเหตุที่การกระทำคราวนี้เป็นการสนองคุณชาติ ผู้ใดจะรับราชการในตำแหน่งใดหรือไม่ นั่น จึงต้องเป็นไปตามความสามารถตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนเหมือนดังคนไทยอื่นทั้งหลาย เราพึงพอใจด้วยความระลึกและด้วยความภูมิใจว่า เราได้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดมาเป็นคนไทย จริงอยู่ในระหว่างที่สะสางให้สภาพของประเทศกลับเข้าสู่ฐานะเดิม ได้มีผู้ร่วมงานคราวนี้บางคนรับตำแหน่งในราชการ แต่ทั้งนี้ขอให้เข้าใจว่า บุคคลเหล่านั้นเข้ารับหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายโดยพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติ หรือนัยหนึ่งเป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง เพื่อจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้องพัวพันอยู่กับนานาประเทศ ให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น หากใช่เป็นการเอาตำแหน่งราชการมาเป็นรางวัลไม่

ผู้ที่ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้าคราวนี้ ถือว่าทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ชาติ มิได้ถือว่าเป็นผู้กู้ชาติ การกู้ชาติเป็นการกระทำของคนไทยทั้งปวง ซึ่งแม้ผู้ไม่ได้รับร่วมในองค์การนี้โดยตรง ก็ยังมีอีกประมาณ ๑๗ ล้านคน ที่

ได้กระทำโดยอิสระของตนในการต่อต้านด้วยวิถีทางที่เขาเหล่านั้นสามารถ
จะทำได้ หรือเอากำลังใจช่วยขับไล่ให้ญี่ปุ่นพ้นไปจากประเทศไทยโดย
เร็วก็มี หรือแม้แต่คนไทยที่หนึ่งอยู่โดยไม่ทำการขัดขวางผู้ต่อต้านญี่ปุ่น
หรือผู้รับใช้ชาติ ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้รับใช้ชาติทำการได้สะดวก ฯลฯ
เป็นต้น คนไทยทั้งปวงเหล่านี้ทุกคนร่วมกันทำการกู้ชาติของตน
ด้วยกันทั้งสิ้น ส่วนผู้ที่คอยขัดขวางการต่อต้านของผู้รับใช้ชาติจะเป็น
โดยทางกาย ทางวาจา หรือทางใจนั้นก็มีส่วนเล็กน้อยเป็นธรรมดา
แต่เขาเหล่านั้นในทางพฤตินัย ไม่ใช่คนไทย เพราะการกระทำของเขา
เหล่านั้นไม่ใช่การกระทำของคนที่เป็นไทย เขามีสัญชาติไทยแต่เพียง
โดยนิตินัย คือเป็นคนไทยเพราะกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงกล่าวได้ในนามของสหายทั้งหลายว่า ราษฎรทั้งปวง
ประมาณ ๑๗ ล้านคน ที่เป็นไทยทั้งโดยทางนิตินัยและพฤตินัยนั้น
เอง เป็นผู้กู้ชาติไทย ฉะนั้นผู้ซึ่งข้าพเจ้าจะต้องขอขอบคุณอย่างสูงยิ่ง
ก่อนอื่นก็คือคนไทยทั้งปวงนี้

ในส่วนผู้ร่วมงานกับข้าพเจ้าในการรับใช้ชาติ ข้าพเจ้าขอ
ขอบใจหม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช และขอขอบคุณคนไทยในสหรัฐอเมริกา
คนไทยในอังกฤษ คนไทยในจักรภพของอังกฤษ และคนไทยใน
ประเทศจีน ผู้ที่ได้ช่วยเหลือกิจการอยู่ในต่างประเทศ

ส่วนภายในประเทศข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้าผู้ใหญ่ในกอง
บัญชาการ คือ นายทวี บุญยเกตุ นายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส
พลเรือตรี สังวร สุวรรณชีพ นายดิเรก ชัยนาม พลโท ลินาดโยธาร์ักษ์
นาวาเอก หลวงสุภขลาศัย ซึ่งได้เป็นหัวหน้าบัญชาการในการต่อต้าน
ให้ดำเนินไปด้วยดี ข้าพเจ้าขอขอบใจหัวหน้ารองและผู้ประจำในกอง
บัญชาการ ขอบใจหัวหน้าพลพรรคและพลพรรคอื่นทั้งหลาย ซึ่งถ้า

จะระบุนามในที่นี้ก็จะเป็นการยืดยาว การกระทำของท่านเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในสมุดที่ระลึกซึ่งข้าพเจ้าจะสั่งให้รวบรวมขึ้น ข้าพเจ้าขอขอบใจทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศและตำรวจ ที่ได้ร่วมมือร่วมใจกับข้าพเจ้าในงานรับใช้ชาติคราวนี้โดยทั่วกัน

ในงานปฏิบัติหน้าที่คราวนี้ได้มีสหายของเราเสียชีวิตไปหลายคน อาทิ พระองค์เจ้าจรัสศักดิ์ นายจำกั๊ด พलगูร นายสมพงษ์ ศัลยพงศ์ นายการะเวก ศรีวิจารณ์ และพลพรรคอื่นอีกหลายคนซึ่งหัวหน้าพลพรรคกำลังสำรวจรายงาน ขอให้สหายทุกคนซึ่งอยู่ ณ ที่นี้ตั้งใจอธิษฐานให้วิญญาณของผู้ซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้วในงานนี้จงอยู่โดยผาสุกในสัมปรายภพ

ในที่สุดนี้ ขอให้สหายทั้งหลายจงพร้อมใจกันเปล่งเสียงชโยเพื่อสดุดีคนไทยทั้งปวง โดยขอให้คนไทยทั้งปวงเสวยความสุขเกษมสำราญในสันติภาพอันถาวร และอวยพรให้ชาติไทยตั้งมั่นเป็นเอกราชอยู่ชั่วกาลปาวสาน

พระราชดำรัสใน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เนื่องในงาน ๕๐ ปี วันสันติภาพไทย

วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๘

ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาร่วมงาน ๕๐ ปี วันสันติภาพไทย และได้ทราบรายงานความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการจัดงานในวันนี้ ขอแสดงความชื่นชมกับท่านทั้งหลายที่เห็นคุณค่าของสันติภาพ และได้จัดงานในวันนี้ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงเหตุการณ์ที่ได้ล่วงผ่านไป แล้วและเพื่อเป็นการปลุกฝังให้เยาวชนรุ่นหลัง รักสันติภาพ หวงแหนเอกราชอธิปไตยของชาติ แต่ขณะเดียวกันก็มีความเอื้ออาทรต่อประเทศเพื่อนบ้านและประชาคมโลก

สันติภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในโลกยุคปัจจุบัน ความขัดแย้งรุนแรงที่เกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่งของโลกย่อมก่อผลกระทบกระเทือน ไปยังส่วนอื่นๆ ด้วย ทุกประเทศในโลกจึงเสมือนหนึ่งร่วมชะตากรรมเดียวกัน เราทุกคนจึงมีหน้าที่ในการผดุงไว้ซึ่งสันติภาพ

ประกาศสดุดีเสรีไทยและประชาชนทั่วประเทศที่สนับสนุน และต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของชาติ

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์*

(รำลึก ๖๓ ปี วันสันติภาพไทย ๒๕๕๑)

เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ได้มีพระบรมราชโองการประกาศสันติภาพ ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ประเทศไทยได้มีนโยบายรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด และได้ต่อสู้การรุกรานดินแดนของไทยจากกองทัพญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ โดยทหาร ตำรวจ และประชาชนได้เสียชีวิตไปในการนั้นเป็นอันมาก แสดงให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า การประกาศสงครามเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๔๘๕ ต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ตลอดจนการกระทำทั้งหลาย ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อบรรดาชาติฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น เป็นการกระทำที่ผิดไปจากเจตน์จำนงของประชาชนชาวไทย และฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายบ้านเมือง คนไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ได้กระทำทุกวิถีทางในการสนับสนุนช่วยเหลือฝ่ายสัมพันธมิตร บัดนี้ประเทศญี่ปุ่นได้ยอมจำนนแล้ว และดังนั้นสันติภาพจึงได้กลับคืนสู่ประเทศไทย อันเป็นความประสงค์ของประชาชนชาวไทย

* ราชบัณฑิต ผู้ประพันธ์หนังสือ "ตำนานเสรีไทย" ฯลฯ